

**שכבת ו'
עץ המילים הטובות -
קופסת בריחה
ולמידה בחברותא**

בכתה ו' המוצר חושף את התלמידים לעץ הזית הנמצא בחצר בית – הספר ונקרא בשפה "שקמתית" - "עץ המילים הטובות"

מומלץ לבצע את הפעילויות בקבוצות בקרבת העץ ולהקדיש לכך שיעורים נפרדים:

שיעור כפול ללמידה בחברותא

ושיעור כפול למשחק "קופסת בריחה"

הוראות למשחק קופסת-בריחה

בטרם התחלת העבודה יש לחלק את התלמידים לקבוצות בנות תלמידים.

ראשית, יש לחלק לתלמידים את דף המידע שילווה אותם לאורך כל המשחק, ואת המשימה הראשונה.

בסיום כל משימה הם מגישים למורה ומקבלים את המשימה הבאה.

לבסוף תחכה להם הקופסא עם מנעול מקודד.

עליהם לגלות את הקוד למנעול כדי לקבל את הפרס הקבוצתי המחכה להם בקופסא.

משחק נעים!

עץ הזית - מידע

לפניכם קטע מידע אודות עץ הזית.. קראו אותו ופתרו בעזרתו את החידות.

עץ הזית

עץ הזית הוא עץ חשוב ביותר. גובה העץ יכול להגיע ל-6 מטרים, והוא יכול לחיות מאות שנים. בישראל, באזור הגליל יש עצי זית בני 600 שנים ויותר.

ארץ-ישראל וסוריה היו כנראה המקומות

הראשונים, שבהם גידלו אנשים עצי זית. ארכיאולוגים מצאו, שבאזור הזה גידלו זיתים כבר לפני כ-6,000 שנים ומפה העבירו את עצי הזית למצרים וליוון. הרומאים הביאו אותו לכל ארצות הים-התיכון, והספרדים הביאו אותו לאמריקה. כיום מגדלים זיתים גם בדרום-אפריקה ובאוסטרליה.

עץ הזית גדל בישראל באזורים שבהם הטמפרטורה היא מעל 0 מעלות צלסיוס בחורף, עונת אביב יבשה, וקיץ ארוך וחם. העץ מתחיל להניב (לתת פרי) רק אחרי 6 שנים. בסוף הקיץ ובסתיו צבע הזיתים ירוק, ובחודש נובמבר הצבע הופך לאדום-שחור. בסתיו, עם רדת הגשמים הראשונים, מתחילה עונת המסיק. הזיתים שנקטפים הם בטעם מריר, וכדי שאפשר יהיה לאכול אותם צריך להוציא מהם את המרירות. עושים זאת בתהליך ארוך שנקרא – כבישה. הזיתים שלא נקטפים לאכילה, נשלחים לבית הבד לצורך הפקת שמן זית.

לעץ הזית יש שימושים רבים: את הזיתים אוכלים וגם מפיקים (עושים) מהם שמן. בשמן משתמשים למאכל, לאפייה, לטיגון ולבישול. משתמשים בו גם בתעשיית סבון ובתעשיית קוסמטיקה. בגזע של העץ משתמשים להכנת רהיטים, קופסאות, תכשיטים ועוד.

הזית הוא פרי חשוב בהיסטוריה ובתרבות של ארץ-ישראל. בתנ"ך הוא סמל של קודש, של יופי ורעננות ושל שלום והוזכר לראשונה בספר בראשית "וַתֵּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לֵעֵת עֶרֶב וְהָיָה עָלָה זֵית טָרֶף בְּפִיהָ וַיֵּדַע נֹחַ כִּי קָלוּ הַבַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ". בראשית ח', י"א

הזית הוא גם אחד משבעת-המינים (עצים, צמחים) החשובים של ישראל. "אֶרֶץ זֵטָה וּשְׁעָרָה וְגֶפֶן וְתֵאנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדֹבֶשׁ". דברים ח', ח'

כיום יצרניות שמן הזית הגדולות בעולם הן יוון, איטליה וספרד. בישראל מגדלים כ-9,000 טון זיתים למאכל ומייצרים כ-7,500 טון שמן זית.

הענפים של עץ הזית הם חלק מסמלה של מדינת ישראל והם מופיעים בסמלים יהודיים-ישראלים רבים נוספים, לדוגמא סמל צה"ל.

עץ הזית

משימה 1:

קראו את השאלות מתחת לתפזורת ומצאו את התשובות בתפזורת עצמה.
שימו :

1. התשובות מופיעות ישר, הפוך ובאלכסון
2. את התשובות מסמנים בעזרת מרקר.
3. את התשובות לשאלות תמצאו בדף המידע שלכם.

ט	ל	כ	ל	ה	ג	ל	י	ל	ש
ב	ה	ב	ש	ר	פ	ז	ב	א	ה
מ	ס	י	ק	ו	נ	ה	ש	ר	ת
ז	ר	ש	ת	מ	ט	ז	ו	ט	א
י	י	ה	א	א	ק	ש	ל	ז	ו
ת	מ	ה	ת	י	ש	א	ר	ב	ה
ש	ו	ה	ר	מ	ב	ק	א	ש	מ
מ	ן	א	ט	ט	ע	ר	ש	ת	א
נ	ו	י	נ	י	ת	ה	ב	ד	א
ל	ה	ל	ת	א	ה	מ	ו	ה	נ

1. אזור בארץ ישראל שבו גדלים עצי זית לרוב.
2. הם אחראים להבאתו של עץ הזית למזרח התיכון.
3. בתנ"ך הוזכר עץ הזית לראשונה בספר: _____
4. עץ הזית הוא אחד מ_____ המינים בהם נתברכה ארצנו.
5. את מרירות הזיתים מוציאים בעזרת תהליך הנקרא: _____
6. קטיף הזיתים נקרא: _____.
7. המקום בו מפיקים מפרי עץ הזית שמן נקרא: _____
8. מתוך דברים ח', ח' אלו הם שבעת המינים: _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____.
9. בתעשייה משתמשים בפירותיו וגם ב_____.

משימה 2:

1. קראו את הטקסט.
2. היעזרו בפרושי מילים שנמצא בסוף הטקסט או במילון אנגלי עברי שתבחרו.

The olive tree

The olive tree is an important tree . The tree can reach a height of 6 meters, and live for hundreds of years. In the Galilee area which is in Israel there are more than 600 years old olive trees .

The land of Israel and Syria were probably the first places where people grew olive trees. Archaeologists founded that in this area olives grew for approximately 6,000 years and they transported the olives to Egypt and Greece. The Romans brought it to the Mediterranean countries and the Spaniards brought it to America. Today there are olive growers also in South Africa and Australia .

The olive trees in Israel grow in areas where the temperature is above 0° c degrees in the winter as well as at springtime, and all summer long. The tree begins to bear (to give) olives just six years after it's planted. In the fall, when the first rain falls, the harvest season begins. At the beginning of the season the olives' taste is bitter, so in order to get the good old olive taste the olives are processed in a long process called – "olive stamping".

The olive trees has many uses: olives for eating, olive oil that is also used for eating, baking, frying and cooking. Farther more, olives are being used in the cosmetics industry. Finally, the trunk of the tree is used for making furniture, boxes ,and even jewelry .

פרושי מילים

חשוב	Important
גידלו	Grew
ארכיאולוגים	Archaeologists
בְּקֶרֶב, בְּקֶרֶךְ	Approximately
מקומות	Places
ייצאו	Transported
מדינות הים התיכון	Mediterranean countries
כיום	Today
מעל	Above
מעלות	Degrees
עונת האביב	Springtime
נשתלו	Planted
הגשם הראשון	first rain falls
מריר	bitter
תהליך כבישה	olive stamping
אכילה	eating
אפייה	Baking
טיגון	Frying
רהיטים	Furniture
תכשיטים	Jewelry

Complete the following sentences

השלימו את המשפטים הבאים:

The olive tree

The olive tree is an important_____. The tree can reach a height of 6 meters, and live for hundreds of _____. In the Galilee area which is in Israel there are more than 600 years old olive trees .

The land of Israel and Syria were probably the first places where people grew olive trees. _____ founded that in this area olives grew for approximately 6,000 years and they _____ the olives to Egypt and Greece. The Romans brought it to the Mediterranean countries and the Spaniards brought it to America. _____ there are olive growers also in South Africa and Australia .

The olive trees in Israel grow in areas where the temperature is _____ 0° c degrees in the winter as well as at springtime, and all summer long. The tree begins to bear (to give) olives just six years after it's planted. In the fall, when the first rain falls, the harvest season begins. At the beginning of the season the olives' taste is _____, so in order to get the good old olive taste the olives are processed in a long process called – _____.

The olive trees has many uses: olives for eating, olive oil that is also used for _____, baking, _____ and cooking. Farther more, olives are being used in the cosmetics industry. Finally, the trunk of the tree is used for making furniture, boxes ,and even jewelry .

מחסן מילים

"olive stamping", Archaeologists,
years, bitter, tree, eating, frying,
transported, above, Today

מחונן למורה – משימה מספר 2

The olive tree

The olive tree is an important. **tree** The tree can reach a height of 6 meters, and live for hundreds of **years**. In the Galilee area which is in Israel there are more than 600 years old olive trees .

The land of Israel and Syria were probably the first places where people grew olive trees. **Archaeologists** founded that in this area olives grew for approximately 6,000 years and they **transported** the olives to Egypt and Greece. The Romans brought it to the Mediterranean countries and the Spaniards brought it to America **Today** there are olive growers also in South Africa and Australia .

The olive trees in Israel grow in areas where the temperature is **above** 0° c degrees in the winter as well as at springtime, and all summer long. The tree begins to bear (to give) olives just six years after it's planted. In the fall, when the first rain falls, the harvest season begins. At the beginning of the season the olives' taste is **bitter**, so in order to get the good old olive taste the olives are processed in a long process called – **olive stamping**.

The olive trees has many uses: olives for eating, olive oil that is also used for **eating**, baking **frying** and cooking. Farther more, olives are being used in the cosmetics industry. Finally, the trunk of the tree is used for making furniture, boxes ,and even jewelry .

משימה 3:כתב סתרים.

לפניכם פסוק הלקוח מתוך ספר נחמיה השלימו את הפסוק
 וחפשו במקורות איזו מצווה מוזכרת כאן בהקשר של עץ הזית.

הצופן לפענוח כתב הסתרים.

א - !	י -)	ק - 0
ב - @	כ - +	ר - ~
ג - #	ל - =	ש - ץ
ד - %	מ - ;	ת - {
ה - ^	נ - ?	
ו - &	ס - <	
ז - *	ע - >	
ח -]	פ - X	
ט - (	צ - /	

=&0 &~)@>)& &>);γ) ~A!&

~;! = ;=γ&~)@& ;^)~> =+@

{})*)=> &)@^& ~^^ %! /

<%^)=>& ?;γ />)=>&

{@> />)=>& ;)~;{)=>&

.@&{++ {+< {&γ>=

&(] ^);]?

"

"

מחווון למורה משימה מספר 3:

"וְאֵשֶׁר יִשְׁמִיעֵנִי, וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל-עֲרִיָּהֶם וּבִירוּשָׁלַם
לֵאמֹר--צֵאוּ הָהָר וְהַבִּיאוּ עָלַי-זֵית וְעָלַי-עֵץ שֶׁמֶן, וְעָלַי
הָדָס וְעָלַי תְּמָרִים וְעָלַי עֵץ עֲבֹת: כְּעֹשֶׂת סִכָּת,
כְּכַתוּב". נחמיה ח', ט"ו

המצווה המוזכרת כאן היא בניית סוכה

מיוחס לרש"י על הפסוקים מנחמיה:

ואשר ישמיעו - וצוה אשר ישמיעו קול לחוג את חג הסוכות; וכן נוהג המקרא לדבר כענין הזה ,
כמו "אמור לנער ויעבור לפנינו" (ש"א ט , כז). ועלי הדס - מפורש במסכת סוכה (יב , א): זה
הדס שוטה , שאינו ראוי ללולב כי אם לעשות סוכה. ועלי תמרים - ללולב. ועלי עץ עבות - זה
הדס הראוי ללולב; כמפורש במסכת סוכה (שם).

רלב"ג – רבי לוי בן גרשום, ממפרשי המקרא:

צאו ההר והביאו עלי זית וגו' - רוצה לומר: עצים עם עלים לעשות סוכה. ועלי הדס - לפי
שזכר אחר זה ועלי עץ עבות , למדנו שההדס שנזכר תחלה אינו 'עץ עבות'; וידמה שבחרו
אלו , קצתם ליופי וקצתם לריח טוב.

משימה 4:קוד למנעול" ויחברו התלמידים את תוצאות החידות ויקבלו לפניהם את הקוד הנכסף"

1. הפסוק מספר דברים שבו נאמר כי עץ הזית הוא אחד
משבעת המינים. _____

2. הגובה המקסימלי של העץ. _____

3. מספר השנים שצריך לחכות עד שנעץ מניב.

4. מספר השנים שיש עצי זית בגליל.

מחווך למורה משימה מספר 4

קוד למנעול

" ויחברו התלמידים את תוצאות החידות ויקבלו לפניהם את הקוד הנכסף"

5. הפסוק מספר דברים שבו נאמר כי עץ הזית הוא אחד משבעת המינים. _ (8) _

6. הגובה המקסימלי של העץ. _ (6) _

7. מספר השנים שצריך לחכות עד שנעץ מניב. (6)

8. מספר השנים שיש עצי זית בגליל. (600)

$$8 + 6 + 6 + 600 = 620$$

הקוד: 620

עץ הזית – דף לימוד לשכבת ו'

זית שמן בחנוכה / הרב גבריאל קדוש

עץ הזית קשור הוא לחודש כסלו, קשרו הטבעי של הזית לחודש כסלו הוא בכך שעונת המסיק וייצור השמן מגיעים לשיאם בחודש זה (רד"ק, חגי, ב, יט). אך לזית יש גם קשר היסטורי לחודש זה בגלל נס החנוכה שחל בו. המתבונן בדברי חז"ל על עץ הזית ייווכח שעץ זה תפס מקום נכבד מאוד ביחס למצוות רבות ולדימויים ומשלים. שמן הזית שימש להדלקת המנורה, למשיחת הכוהנים והמלכים וכלי המקדש, להדלקת נר שבת ונר חנוכה ועוד.

הזית נודע לשבח כבר מימי בראשית בהבאת היונה עלה של זית בפיה כסימן לסיום המבול, וחז"ל למדו מכך על עליונותו של שמן הזית, במדרש (ויקרא רבה פ' לא):

"תני ר' חייא שמן זית ולא שמן שומשמין ולא שמן אגוזים ולא שמן צנונות ולא שמן שקדים אלא שמן זית... א"ר אבין משל למלך שמרדו בו לגיוניו ולגיון אחד משלו לא מרד בו אמר המלך אותו לגיון שלא מרד בי ממנו יעשו דוכסין ואיפרכין ואיסטרליטין כך אמר הקב"ה הזית הזה הביא אורה לעולם בימי נח ה"ה"ד (בראשית ח, יא) ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה".

למה נמשלו ישראל לזית?

"אמר רבי יוחנן למה נמשלו ישראל לזית, לומר לך, מה זית לא מוציא שמנו אלא על ידי כתיתה, אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא ע"י יסורין" (מנחות נ"ג ע"ב).

למה נמשלו ישראל לזית?

אמר ר' יהושע בן לוי: למה נמשלו ישראל לזית? לומר לך: מה זית זה אין עליו נושרים לא בימות החמה ולא בימות הגשמים אף ישראל אין להם בטלה (אבדון, כיליון) עולמית, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא

מנחה נ"ג

"זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך" (ירמיה יא).

מה ראה ירמיה למשול אבותינו לזית? מכיון שכל המשקין (המשקאות) מתערבבים זה בזה, והשמן אינו מתערבב אלא עומד. כך ישראל, אינם מתערבים עם אומות העולם.

השיר עץ הזית/גאולה מוזס ביצוע - דקלון

עץ הזית

דקלון

מילים: גאולה מוזס

לחן: שלמה מיוסף

על מרבדי הטללים
בין חומות האבן והמגדלים
צומח זית עתיק
קורן בתלתלים כסופים.
עצי אלון חסונים סביבו
שומרים עליו ומגינים
מי פז צלולים שותה
ממי מעין חיים.
נושא עיניו למזרח הומה
ובלבבו געגועים
לאותם ימים
ימי מקדש מפוארים.
זה כבר שנים הוא חולם מתפלל
אל היושב שבמרומים
שיבנה מקדש ליבו
שם ניחומים.

עוד תאיר פה מנורת שמנים
ואורה יהל
עוד ישירו שמה הלוויים
בזמרת הלל
מלוא הטנא בשבעת מינים
ברכת האל
צלצלו פעמונים
הנה הוא בא גואל.

על מרבדי הטללים
בין חומות האבן והמגדלים
צומח זית עתיק
קורן בתלתלים כסופים.
עצי אלון חסונים סביבו
שומרים עליו ומגינים

משימה

1. מה הקשר של עם ישראל לעץ הזית?
2. אילו רגשות עולים בך בקריאת הטקסטים?
3. הרב גבריאל הקדוש מסביר כי הזית חשוב לעם היהודי עוד מימי נוח בתיבה.
מה חז"ל למדו על כך ומה אתה למד על כך?
4. תן דוגמא לדבריו של רבי יוחנן.
5. אילו רגשות עולים בך לדבריו של רבי יוחנן? הסבר
6. גם רבי יהושע בן לוי מסביר מדוע נמשלו ישראל לזית. עם אילו פרשנות אתה מסכים יותר ומדוע?
7. כתוב פרשנות משלך לסוגיה מדוע ישראל משולים לזית.
השווה את תשובתך לתשובת חבריך.
8. מהי תפילתו של עץ הזית בשיר שכתבה גאולה מוזס?
9. עץ הזית נבחר בהרבה מסמלי המדינה. מה זה אומר על העם היהודי ומה זה מרמז על תושבי ישראל?
10. מה אתם חושבים על העובדה שסמל עץ הזית הוזכר לראשונה לפני אלפי שנים, עדיין נוכח בלימוד שלנו היום?
- 10א. כיצד הוא קשור אלינו למרות שהוא סמל כה עתיק?
- 10ב. מדוע חשוב שנזכור ושנדע זאת?